

Petri György háromszor Szegeden

1.

ÉvTiZeDhAtArHÍD

Ballagtunk a Bölcsészkar felé Szajbélyvel,¹ legkevesebb harminc éve, talán tél volt, talán őszi, és közben szóba került Petri, hogy mennyire „jó költő”. Vélhetően nem úgy fogalmaztunk, hogy filozofikus, határátlépő, kíméletlenül ironikus, szépségesen dísztelen metaforákkal telített, megrendítő költészet ez. Magától értetődően merült fel azonban a szándék, hogy hívjuk meg őt Szegedre, a Móra Kollégiumba,² ahol az utóbbi néhány évben felfelé ívelt a kulturális élet. A '70-es, '80-as évtizedfordulón jártunk, a rendszerváltást közvetlenül megelőző jelenidőben. „Ez nem ideje semminek”, mondja szikáran Petri György *Zátony* című, el nem évülő versében, melyben körülírja a korszak – múlt és jelen – súlyos tételeit, kíméletlenül figyelmeztetve: „Idő – a te időd.” Korai költészete olyan érvényesen mutatta fel a múltba tekintés felelősségét és a jelen üres toporgásait, az időt, „mikor elég már, s az ajtót bevágod” szükségét, és nem utolsó sorban „a szerelmi költészet nehézségei”-nek konzekvenciáit, hogy ezzel egy nemzedék elevenébe vágott. Igen, nagyon ideje volt a változásnak, a „túl- és feléldégelések” meghaladásának, amit tudatosan vagy tudattalanul megéltünk és vártunk sóvárogva. A történelmi emlékezet rutinja roppant hosszúnak érezteti a kivárásnak és készülődésnek ezt a dinamikus periódusát, pedig léptékében egészen rövid idő ez. Szűkre szabott idő, mely azonban gondolkodásnak és tetteknek oly sok izgalmat, újszerű változatát generálta életérzésben és közéletben, hogy úgy vélhettük, szabadon adhatunk formát életünknek. Igaz, nem tudtuk igazán elképzelni a változások mikéntjét, sem kimenetelük következményeit, de végigjártuk a felismerés fokozatait, és nem állíthattuk, hogy könnyebb lett az élet. Nem jelenthetjük ki azt most sem, hogy életérzést egy költészet egyedül képes felszabadítani, de jóváhagyhatja, mélyebben átélhetővé teheti ésszel és szívvel.

A korabeli egyetemi ifjúság – hányadot, arányt nem mernék mondani – kulturális érdeklődése tükrözte ezt a folyamatosan alakuló jelent, jobbra

¹ Szajbély Mihály, az SZTE emeritus professora, kutatási területe a 19. és 20. századi magyar és a vajdasági magyar irodalom, Csáth Géza, médiatörténet, és annak vonatkozó ágai.

² A JATE Móra Ferenc Kollégiuma 1966-tól működik, a megidézett időpontban nagyobb részt bölcsész, kisebb részt joghallgató kollégistákkal. Jelenlegi neve: SZTE Móra Ferenc Szakkollégium.

csak erről szólt minden ezekben az években a Móra Kollégiumban is. A szabadságnak egyik kis köre voltunk valóban. Szemünk előtt vált egyre láthatóbbá a „kortárs kultúra”, valamiképpen összefüggött, találkozott és szerveződött minden: Esterházy *Fancsikója*, Konrád *Városalapítója*, Bódy és Jeles filmjei, a *Mozgó Világ*, Gulyásék filmszociográfiái, a kaposvári *Marat*. Kézről kézre jártak az Új Symposion-számok, Bibó-köteteket szereztünk, újragondolhatuk történelmi nyomorúságainkat, olvastuk Szűcs Jenőt, a Rajk-jegyzőkönyvet másoltuk éjjel, és Csoóri nomád értelmiségi esszéjét, hogy továbbadhassuk. Már ismertük Petri első két kötetét is, a *Magyarázatok M. számára* (1971) és a *Körülírt zuhanás* (1974) címmel megjelenteket, beszéltünk róluk, idéztünk belőlük. Mondhatnánk, hogy a korai Petri-versek egy nemzedék közérzetének korlennyomatai voltak, de erre máris találtunk – az időszakra jellemzően, vitára kész – korabeli ellenreakciót.³ Ismertünk már néhányat a köteteket méltató első kritikákból is, de arra esély sem volt természetesen, hogy „elemzés tárgya” legyen egyetemi szemináriumokon.

A Petri-költészet iránti érdeklődést tovább fokozta a *Mozgó Világ* egyre növekvő népszerűsége, amihez persze az ő jelenléte is nagyban hozzájárult. Újabb versei kizárólag itt jelentek meg, a folyóirat szerepkijelölő furorral nyomatékositotta is, meglehetősen elsőként, hogy „Petri György a József Attila utáni periódus legjelentősebb lírikusa”.⁴ Az ötéves jubileumon odaítélték számára az 5 puttonyos Aszú-díjat, mint olyan szerzőnek, akinek „verseit legfontosabbnak tartják” a 37 szám történetében. A több év kihagyása után publikált új írások a reveláció erejével hatottak, a Petri-kultusz tovább terebélyesedett versekkel és legendákkal. Petri hazatalált a *Mozgó Világ*ban, markáns világlátásával, ideologikus szemléletével bizonyára nem kis részben hatott is a folyóiraatra, mely 1975-től a ’83-as végső betiltásig – radikális szerkesztői stratégiájával – a határokat feszegette. Mi, olvasók, értékeltük szerzőik új szemléletű esztétikai/kritikai ajánlatait, figyeltük a friss műveket, a műfajkísérleteket, a periférián élőkről szóló szociografikus írásokat, névumokat vártunk, és ezt a várakozást a *Mozgó Világ* egyszerre indukálta és teljesítette.⁵

³ „Sokan, akik ragaszkodnak a »fiatal nemzedéknek« mint egységnek látható és egységként jellemezhető jelenségnek a fikciójához, általában úgy térnek rá a művekben hangot kapó »közérzet« leírására és bírálatára, mintha ez volna a nemzedék művészetének meghatározó tartalmi attribútuma.” KÖNCZÖL Csaba, „Válaszok (helyett?)”, *Mozgó Világ* 4, 3. sz. (1981): 23.

⁴ „A »költő« az az ember, aki művészi tehetsége révén képes olyan beállítódásra, amely költői műveket eredményez. A »lírikus« olyan költő, aki lírai emberként fordul a költészet felé, és ez a beállítódása sem nem konvencionális, sem nem alkalmi jellegű: életsorsával, személyisége egészével azonos.” SZILÁGYI Ákos, „Petri György”, *Mozgó Világ* 7, 5. sz. (1981): 51–53. Kötetben: SZILÁGYI Ákos, „A »megmenthetetlenül személyes«”, in SZILÁGYI Ákos, *Nem vagyok kritikus!* (Budapest: Magvető, 1984), 341–347.

⁵ „A hivatalos pártállami »fősodortól« egyre markánsabban elütő lap körül így csakhamar egész mozgalom bontakozik ki, az egyetemi városokban mind több *Mozgó Világ* kör és klub

A leginkább a fiatal értelmiségiek körében közkedvelt *Mozgó Világ* ÉvTi-ZeDhAtÁrHÍD címmel 1979-ben sorozatot indított, melyhez a Móra Kollégium is kapcsolódott.⁶ Szajbély Mihály, a szegedi bölcsészkar fiatal oktatója közvetített, aki akkoriban a *Mozgó Világ*nak is szerzője volt, és a kortárs irodalom több alkotóját „lehozta” Szegedre. Az első Petri-est pontos időpontját hosszú keresések után a JATE KISZ-szervezetének időszakos kiadványában, a korabeli „haladó diákmozgalom” legendás lapjában, a *Gondolat-jel*ben találtuk meg. Jellemzően egyedül ezen a helyen tudósítottak csak („a versek egyszerre vonzottak és taszítottak”) a ’81-es, áprilisi eseményről, mely széles, várakozó érdeklődés mellett zajlott a Móra Kollégium zsúfolásig megtelt alagsori klubtermében.⁷

A korabeli belügyi elhárításban szokásosan csak jóval később konstatálták, hogy megesett egy nemkívánatos esemény az egyik kollégiumban, de érdemi reakcióval nem léptek fel. Az *Örökhétfő* kis fehér kötete, szamizdat kiadványként – melyben Petri végleg felmondott mindenféle kompromisszumot a fennálló rendszerrel – éppen hogy megjelenhetett 1981-ben, ezért nem tűnhetett fel az egyébként is fogalmatlan megfigyelői körökben. Még ismeretlen volt a költő neve, a kötet megjelenése után azonban siettek szankcionálni a Petri-láthatóságot. Egyetemi történet, hogy egy „érdeklődési alapon szerveződő”, színházias profilú KISZ-szervezet rendezhette a bölcsészkar március 15-ét az Audmaxban, valamikor a ’80-as évek elején. A már akkor is széles körben ismert és gyakran idézett *Egy ismeretlen kelet-európai költő verse 1955-ből* című lírai remeklés, noha megjelent nyilvános kötetben, csak úgy maradhatott a programban, ha a költő neve nem, csak a vers címe hangzik el. Ez teljesen hasonlít arra az esetre, amit 1992-ben majd Petri maga mond el Móra kollégiumi harmadik estjén, hogy első válogatott kötetében Nagy Imre neve nem szerepelhetett címként az alakját megidéző versnél – az első sor került a helyébe. Furcsának tűnhetne, hogy utóbbi eset a rendszerváltás évében, 1989-ben történt, ha nem tudnánk, hogy a névtelenségre ítélet mint ká-európai túlélő gyakorlat, máig jelen van széles e régióban.

alakul, ahol egy-egy Mozgó-estre már gyakran egész színháznyi közönség kíváncsi.” Ld. Nóvé Béla, „»Ideje véget vetni a gyáva elhallgatások túlerejének« – a betiltott Mozgó Világ, 1975–1983” <https://merce.hu/2022/03/26/ideje-veget-vetni-a-gyava-elhallgatások-tulerejenek-a-betiltott-mozgo-vilag-1975-1983/>

⁶ „A József Attila Tudományegyetem Móra Ferenc Kollégiumának felkérésére szerkesztőségünk Szegeden is megrendezi ÉvTiZeDhAtÁrHíD című sorozatát. A tervek szerint havonként egy estre kerül majd sor. Március 20-án, pénteken Bereményi Géza már ennek jegyében találkozott olvasóival. A felolvasást és a beszélgetést Mányoki Endre vezette be.” Ld. Mozgó hírek-rovat, *Mozgó Világ* 7, 5. sz. (1981): hátsó belső borítón

⁷ *Gondolat-jel*, 5. sz. (1981): 28. Az SZTE Klebelsberg Könyvtár, Contenta segítségével kinyert adat.

Fotó, hangfelvétel nem készült az első Petri-estről, bizonyára fel sem fogtuk, hogy ez egy jelentős pillanat városunkban az államilag irányított nyilvánosság sivatagában, másrészt technikai eszközünk sem lett volna hozzá.

2.

Jelenkorosokkal

Van felvételünk ugyanakkor 1989. április 25-i dátummal Petri György második kollégiumi ottlétéről, melynek digitalizált hanganyagát a Móra Kollégium hangarchívuma⁸ őrzi.

Petri ez alkalommal a *Jelenkor* folyóirat estjén vett részt Balassa Péter, Csuhai István, Csordás Gábor, Parti Nagy Lajos és Takáts József társaságában. A beszélgetést Balog József vezette. Nyitányként Parti Nagy Lajos *Szódalovaglás* című hosszúversének, Balassa Péter *Molto moderato* című, zenei témájú, Bach-tól Tarkovszkijig ívelő esszéjének részleteit hallgatta a közönség.

Petri György a *Kapcsolatunk kezd meghitté válni*, a *Két töredék a Brezsnyev-érából*, a *Szezonvég* és *A seb* című verseit olvasta fel. Az utolsóként olvasottat nem találtam meg sem kötetekben, sem a DIA-ban, sem egyéb kereső felületeken. Lehetséges, hogy nem publikált darab? Lehet, hogy „esztétikai öncenzúra” áldozata lett? Bátorokodom közreadni. A verset hangfelvételtől írom le, tehát a sorok kijelölése önkényes.

Elhangzása előtt Petri közlése: „Ez időben utolsó versem”.

Nem vagyok⁹

*Nem vagyok pesszimista,
és nem vagyok politikus,
az utóbbi szerepbe
csakis a közegellenállhatatlanság kényszerített.
Itt minden politika,
az áraktól a rímekig,
és ha azt hiszitek, hogy ma azért már nincs így,
nagyot tévedtek.
Amit meg pesszimizmusnak neveznek híveim is,
csak realitásérzék,*

⁸ A Móra Kollégium hangarchívuma az 1980-as évek közepétől őrzi digitalizált felvételeken a kollégiumi rendezvények hanganyagait, jelentős részük már elérhető az SZTE Klebelsberg Egyetemi Könyvtár, Contenta archívumában.

⁹ A vers felvételtől lejegyzett szövegének tipográfiai-formai rekonstrukcióját Várady Szabolcs, Petri György barátja és pályatársa, összegyűjtött verseinek szerkesztője végezte el mostani közlésünk számára. Ezúton is köszönjük segítségét! (A szerk.)

a katasztrófa biztos tudata.
Én nem akarok semmit,
de féltő, hogy lesz.*

A felolvasások után az impulzív beszélgetés, illetve vita során, melyben Petri végig aktívan részt vett, szó esett a *Jelenkor* szerkesztői stratégiájáról, a Szerdkényi-korszak hagyományának folytatásáról és meghaladásának alternatíváiról, a prózapoétikai fordulat sikeres felismerése után lehetséges új húzóágazatokról, mindezek a magyar kulturális élet éles kritikájának keretezésében (zárványok, rendezetlenség, intoleráns irodalmi közvélemény, autokrácia). Beszéltek az irodalom tájékozódási képességének elvesztéséről, a bezárkózásról és az Európához mint kölcsönösen közvetítő közegbe kapcsolódásról, a közép-európai nyitásról (Hrabalnak és Esterháznak legyen köze egymáshoz). Kérdezték, lehet-e ideologikusan, politikailag intaktnak maradni az értékválasztásban akkor is, ha „nincs harci helyzet”, van-e Pécs kulturális örökségének szerepe a *Jelenkor* identitásában, elavult-e a regionalitás-szemlélet, teremthet-e értékeket? Vita bontakozott ki az irodalomkritika helyzetéről, a tudományos háttérű kritika, a színvonalas szakkritika-írás és a zurnálkritika elvárható szerepeiről együtt és külön-külön. Szó esett arról, hogy a hazai kritikai élet belterjes, régről beidegződött félelmi reflexek befolyásolják. Neuralgikus problémaként említik, miért nem vethető fel az Esterházy-életmű „túlfeszített nyelvi rendszerének” és Tandori újabb verseinek bírálata, hogy az írók sokszor „pöffeszkedve reagálnak a kritikára”, hogy Móricz és Déry körül miért nagy a hallgatás. Egyik legfontosabb stratégiai feladatként jelölték meg a szélesebb olvasóközönség megismertetését a versek új nézőpontú olvasási szempontjaival, ahogy az új prózapoétikai értelmezések átadásával ez már megtörtént. Csordás Gábor főszerkesztő elmondta, büszkeséggel tölti el, hogy először lehet együtt Petri Györggyel *Jelenkor*-környezetben. Többször téma volt a két folyóirat, a „túlsúlyban irodalmi” *Jelenkor* és a túlsúlyban „ideologikus” *Beszélő* közös és eltérő attitűdje az irodalom és a politika iránt.

3.

E korban / nem enyhülhet meg szomjúságod.

Petri Györggyel Könczöl Csaba beszélget.

A harmadik Petri-találkozásra 1992. március 3-án került sor. A kazettára felvett, később CD-re digitalizált hanganyag egy nehezen követhető tranzakció során elveszett, így az alább olvasható szöveg a megtalált, ám az idő vasfoga

* Persze nem olyan igazi és patetikus katasztrófára gondolok, hogy mondjuk a Gellérthegynek eszébe jut, hogy valamikor tűzhányó volt, októberi sajnálatos, novemberi és június 16-i mézárláshoz vezethető, június 16-i mézárlásra pláne.

által alaposan megrágott, eredeti kazettáról kimentett hangfájlról íródott le. Az pedig hihetetlen véletlen, hogy egyszer csak felbukkant a minap (!) dosz-ziék, mindenféle papírok közül – egy másik dokumentum keresése közben – a Petri–Könczöl-est plakátja. Mondjuk, hogy plakát lenne, az enyhén szólva is eufemizmus, mert egy A4-es nagyságú rajzlapra fekete-piros filccel odave-tett ákombákom szöveg hirdeti az eseményt, és hát a sorok sem egyenesek. Nagyon szép és hangsúlyosan elhelyezett ugyanakkor Petrinek az a fotója, melyen egy fonott karosszékekben ül, kissé előredőlve, egyik kezével a karfára rézsút támaszkodva, másik kezében a lazán felfelé tartott, elmaradhatatlan cigarettával. (Petri *szép* keze szinte külön él a képen.) Öltözéke fehér, ingujja feltúrva, lába keresztben. Mögötte zsúfolt könyvespolc. Talán pózol a fotós-nak, ám arckifejezése rezignált, inkább szomorú, tekintete átható, fürkésző, van benne valamiféle várakozás. Törekeny ember. Ez a kollégiumi lift mellé kihelyezett egyetlen rajzlapos iromány volt hivatott hirdetni az estet, mint ahogy egy ugyanilyen rajzlapra filcezett néhány sor adott hírt innen, a kollé-giumi lift mellől Donáth Ferenc előadásáról is, anno '83-ban.¹⁰ Elég volt eny-nyi, hogy ott legyen a fél város.

Mint ahogy a plakáton szerepel, keddi napon beszélgetett Petri Györggyel Könczöl Csaba¹¹ a Kollégium egybenytott, ez alkalommal is zsúfolásig meg-telt nagytermében, ahová jóval a kezdés előtt egyre csak áramlott a lelkes kö-

¹⁰ Donáth Ferenc politikus, agrártörténész, a Nagy Imre-per másodrendű vádlottja, a rendszer-váltás előtti ellenzék nagytekintélyű doyenje. A Móra Kollégiumban 1983. március 22-én tartott előadást. Részlet ebből: „A szabadságjogokban és a demokráciában a magyar törté-nelem legnagyobb eszményeit látjuk. Hiszünk a szabadságban, hisszük, hogy minden rend-nek ez a kezdete, és minden érték érvényesülésének ez a feltétele. Hiszük, hogy a társada-lom szervezeteinek csak akkor van értelmük, ha azok nem csökkentik, de növelik és bizto-sítják az egyén szabadságát. Hiszük, hogy van a szabadságnak egy komoly mértéke, ami nélkül sem néznek, sem egyénnel nem érdemes élnie.” Ld. *Gondolat-jel*, A JATE KISZ-szer-vezetének kiadványa, 1984/3. Jankó Attila közlése saját hangfelvétele nyomán. Itt Donáth Ferenc, előadása meghirdetett témájához kapcsolódva, az 1938-as Márciusi Front alapelvei-ből idézett.

¹¹ Könczöl Csaba (1943–2004) esszéíró, fordító, kritikus, szerkesztő. „Hetyke, elragadó fiatal-ember, aki birtokában volt egy ritka tulajdonságnak, a férfibájnak. Megvesztegethetetlen: a lázongást pacifikálták, legtöbb szereplőjével együtt; őt nem lehetett früstökre megemni, in-tranzigenciája megkérdőjelezhetetlen maradt. Velejég nonkonformista volt, nemcsak a hi-vatalos, hanem az alternatív karriert sem kereste.” RADNÓTI Sándor: „Nekrológ: Poszthu-musz ember (Könczöl Csaba, 1947–2004)”, *Magyar Narancs*, 2004. február 26.

Könczöl a korabeli kultúrpolitikai és irodalomkritikai mainstreamektől függetlenül, saját pa-radigmái keretében lényeglátó előfeltevéseket tett kortársi életművekről. Bahtyin mű-veit elsőként ő fordította és vezette be a magyar tudományos diskurzusba, és ismertette meg a bahtyini híres karneválméletet az érdeklődők széles körével. A Bahtyin nyomán meg-konstruált „reduktív nevetés” fogalmát felhasználta Petri költészetének értelmezéséhez, mellyel a recepció egyik legrelevánsabb alternatíváját ajánlotta fel. Az azóta is sokat hivat-kozott, 1979-re datált Petri-esszé Könczöl Csaba *Tükörszoba* című kötetében (Budapest: Szép-irodalmi Könyvkiadó, 1986) jelent meg.

zönség; egyetemisták, tanáraink, a helyi értelmiség több illusztris alakja sereglett, ismerőseink, barátaink – egyetlen nagy közösség voltunk. Könczöl Csaba is járt már előzetesen a Móra Kollégiumban, amikor 1988-ban Mihail Bahtyin beszédműfaj-elméletéről olvasott fel egy szöveget, és nem is akármilyet! Nyelvelméleti sémák játékba hozásával egyszerre modulálta / parafrázálta / ironizálta előadása tárgyát sziporkázó stilisztikai bravúrral, saját farkába harapó fogalmi zsonglörködéssel, és talán magában azon mulatott, hogy a hallgatóság egy idő után egy kukkot sem ért az egészből.

Petri és Könczöl együttes jelenléte ezen a szegedi esten kivételes alkalom volt, az érdeklődők már-már tapinthatóan feszült, érdeklődő figyelmével vonzaskörükben. Útjuk sok hasonlóságot mutat művészetértelmezésben, történetfilozófiai-fogalmi gondolkodásban, politikai szerepvállalásban, és sokban hasonlít sorsuk a saját életben és a saját halálban is. Habitusukban is sok a közös vonás: két fényes intellektus, kérlelhetetlen szabadságvágygal és önzéssel – semmire és senkire, de leginkább önmagukra való tekintet nélkül élték szenvedélyesen és roncsolták ugyanúgy életüket. Petrit elsősorban költészetéből, visszaemlékezésekből és néhány találkozásból, Könczölt valamilyen személyesebben is ismertem.¹²

Hogy a kollégiumi beszélgetést Könczöl Csaba kezdeményezte-e (barátok voltak végtére is), erre már nem emlékszem.

Az 1992-es eseményről szerencsére megmaradt néhány fotó is, az egyikben alacsony, négyszögletes asztal mögött ülnek ketten, Petri Könczöllel, jobbra tőlük egy tévéállvány, körülötte már a padlón is ülnek. Könczöl valószínűleg tudatosan végiggondolt dramaturgia mentén celebrálja a beszélgetést, mely az előre gondosan kiválasztott versekkel mintegy performanszá lényegül át.

¹² Könczöl Csabát onnan ismerem közelebbről, hogy barátnőmnek, Szőke Katalinnak (1950–2018), a kiváló russzistának volt több évig élettársa. Néhány közös fordításuk, tanulmányuk készült el különösen a bahtyini és más orosz irodalomtörténeti értelmezések kapcsán. Kati tervezte, hogy Csaba halála után az általa megőrzött hagyatékából befejezi a félbemaradt fordításokat, gondozza jegyzeteit és a tanulmánytöredékeket, de súlyos betegsége miatt ezt már ő sem tudta elvégezni.

Az asztalon két kis üveg konzum cseresznyepálinka, melyeket – a közönség nem kis derütségével kísérve – Könczöl szertartásosan helyezett ki maguk elé a beszélgetés dramaturgiai megfontolásból kiválasztott, adekvát pillanában. A sokáig érintetlen poharakban csak később csobban a pálinka, jól hallható az egyébként irgalmatlanul sercegő hangfelvételen. A szomjazva sóvárgók számára vélhetően sokáig elég a megnyugtató látvány, de legalábbis a tudat, hogy karnyújtásnyira ott van a vágy egyáltalán nem titokzatos tárgya, és bármelyik pillanatban elérhető. Az egyéb Petri-interjúkból megismert napi mennyiséghez képest ez valóban csak díszlet a performanszhoz, az elmaradhatatlan cigarettával együtt.

A beszélgetés professzionális, koncentrált, fegyelmezett, már csak a népes közönségre való tekintettel sem engedik meg maguknak az üresjáratot. (Könczöl különösen figyel erre, a fentiekben említett kollégiumi Bahtyin-előadása kvázi egy akadémiai székfoglalóval ért fel.) A fényképeken ugyanakkor oldott hangulat látszik, és ez leginkább akkor következik be, amikor Petri felolvas. Hangja inkább halk, a mondatok jellegzetes, emelkedő hangsúlyával, mely a töprengő gondolatokból kérdést involvál. Ezáltal szinte mindig kérdez. Az estről fennmaradt fotón Petri arcán a Könczöl által rátestált „reduktív nevetés” helyett mintha szent áhítat tükröződne, de nevezzük ezt inkább profán megüdvözülésnek, és akkor közelebb kerülhetünk a bahtyini elváráshoz.

A beszélgetés vonulatának kitüntetett pillanatai, amikor Könczöl a – Radnóti Sándor 1974-es alaptanulmányával¹³ bevezetett – „heroikus melankólia” oximoron fogalmának újraértelmezését indítványozza Petri különböző korszakainak egybevetésével. Többször visszatér ide, feltárva evvel az életmű körüli oknyomozás néhány valóságghú bizonyítékát.

A szegedi diskurzus idejében Petri túl van már '70-es évekbeli üstököszerű költészetbe érkezésén, irodalomból kiűzetésén, túl ellenzéki és politikai szerepvállalásokon, *fortélyokon és kételyeken*, a rendszerváltás eufóriáján, túl első válogatott és összegyűjtött verseinek kiadásain, a József Attila-díjon, túl és innen *értelmiségi szerelmeken*, „heroikus melankólián”, *korszakleszámolóson* és „reduktív nevetésen”. A tizenévvvel ezelőtti markáns, talán nyeglének is mondható, a kollégiumba nagy sleppel érkező fiatalember után most egy szinte asztráltestű, némileg idősödő, kifogástalanul figyelmes emberrel találkozunk, aki szinte hideglelős lényeglátással készséggel válaszol Könczöl évtizednyi idő alatt kiérlelt dilemmáira az életút attribútumairól, de adott pillanatokban kapható az anekdotázásra, kaján humorral fűszerezett sztorikra is.

¹³ RADNÓTI Sándor, „El nem fordult tekintet: Petri György költészete”, *Kortárs* 18, 12. sz. (1974): 1695–1971; kötetben: RADNÓTI Sándor, *Mi az, hogy beszélgetés?* (Budapest: Magvető–JAK, 1989) 129–147.

A 1992-es beszélgetés tárgya voltaképpen a történelmi idő. Petri első szegedi találkozásától a harmadikig mindössze 10–12 évnyi telt el, ami jelen idő-érzékelésünk szerint kevésnek tűnik, de látjuk, egy kataklizmákkal terhelt, hosszú és bonyolult korszakot ível át. Ne feledjük, a rendszerváltás negyedik évében, szenvedélyes küzdelmek és várakozások idejében vagyunk (ismét), amikor nem kívánt fejleményként kirajzolódnak már a szkepszis jelei. Ez a körülmény indokolhatja, hogy a beszélgetés alatt mindketten nagy hangsúlyt fektetnek a közös ellenzéki múlt és a politikai jelen boncolgatására. Motiválhatja ezt a talán túlhangsúlyozott forszírozást az is, hogy a szegedi estet megelőző hétvégén jelent meg egy Petri-interjú a *Népszabadság*-ban, a korabeli, még mindig a legnagyobb példányszámú napilapban. Petri fajsúlyos felvételeket tesz többek között a média túlhatalmáról, az idegengyűlölet várható erősödéséről, a harmadik út és a szociális piacgazdaság fogalmi zavarairól, a kormányzópartok horthysta retorikájáról, arról, hogy nincs szükség karizmatikus vezetőkre.¹⁴

Nem lehet figyelmen kívül hagyni Könczöl és Petri dramaturgiai tehetségét és igyekezetét, ahogy tudatosan, menet közben is szerkesztik, hozzák formába a beszélgetést, ahogy a megfelelő pillanatokban mindig az adott gondolatmenethez túppontosan illő vers hangzik el a költő autentikus és megható előadásában. A beszélgetés dinamikája így végig biztosítja, sőt stimulálja az élénk figyelmet, fenntartja Petri kedélyét, Könczöl éber kérdezőkedvét, megcsillantja elméjük élet és iróniájukat, maradandó élményt szerezve nekünk, az alkalmilag konstituálódott közösségnek, hiszen a huszadik század egyik legnagyobb magyar költőjének és mellette egy kivételes gondolkodónak vendégei lehettünk.

¹⁴ „A rendszerváltás feltétlenül végbement. Az, hogy ilyen nyögvenyelősen használjuk ezt a kifejezést, szívesebben mondjuk azt, úgynevezett rendszerváltás, sőt Antall József szerint, már nem is váltás, hanem változás, mindenképpen valami bizonytalanságot jelez. Magyarországon az emberek, az egyszerű állampolgártól a politikai aktorokig, akármelyik oldalon álltak, voltaképp egy nagy illúzióban éltek.”

KARDOSS András, „Illúziók fogságában: Részletek egy Petri Györggyel készült beszélgetésből”, *Népszabadság* 50, 51. szám (1992): 11.

A teljes interjú: KARDOSS András, „Azt remélem nem én, ők kergetnek illúziókat: Beszélgetés Petri Györggyel”, *Kritika* 21, 3. sz. (1992): 7–10.